

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai

Ūnijas iela 45, Rīga, LV-1039
E-pasts: sprk@sprk.gov.lv

Rīgā, 2023.gada 4.augustā
Nr. 969/JN

Par Konsultāciju dokumentu par plānoto izsoli un izsoles nosacījumiem ierobežotas radiofrekvenču joslas 3750 MHz–3800 MHz lietošanas tiesību piešķiršanai

"Latvijas Mobilais Telefons" SIA (turpmāk – LMT) ir iepazinies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) izsludināto konsultāciju par plānoto izsoli un izsoles nosacījumiem ierobežotas radiofrekvenču joslas 3750 MHz–3800 MHz (turpmāk – Josla) lietošanas tiesību piešķiršanai.

1. 2014-2017.gadā notika plašas iesaistīto pušu diskusijas par 3400-3800 MHz radiofrekvenču joslas atbrīvošanu IMT pakalpojumu sniegšanai. Diskusijas rezultāts bija grozījumi Nacionālajā radiofrekvenču plānā,¹ kas: 1) izbeidza joslas fragmentāciju, sadalot to vienlaidus 50MHz platos laikdales duplexa blokos; 2) izbeidza reģionālo sadalījumu; 3) līdz pārpārplānošanas termiņam – 2028.gadā vēsturiskajiem spektra lietotājiem lietošanas tiesības tika izvietotas jaunajos blokos, kā arī pieļauts reģionālais sadalījums². Diskutējot par pakalpojumu attīstību minētajā joslā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) Radiofrekvenču spektra resursu izmantošanas koordinācijas darba grupā viennozīmīgi tika atbalstīta pieeja, ka nākamās paaudzes pakalpojumu sniegšanai minimālais pieejamais nepārtraukta frekvenču bloka platums ir 50 MHz (vēlamais 80–100 MHz), un savulaik Nacionālajā radiofrekvenču plānā iekļautā redakcija ir spēkā arī šobrīd (skatīt Nacionālā radiofrekvenču plāna Radiosaskarni LM-3600-1, turpmāk - Saskarne). Tāpat, diskutējot par 3400-3800 MHz spektra attīstības perspektīvām pēc 2028.gada, Regulatora pārstāvis puda nostāju (skatīt 25.09.2017, protokols nr.5), ka komersantam, kurš spektru ieguvis "par maksu", lietošanas tiesības ir pagarināmas, savukārt, komersantam, kurš tās ir ieguvis "bezmaksas kārtībā", spektra lietošanas tiesības ir izsolāmas.

2. LMT piekrīt Konsultāciju dokumenta norādei, ka *nosacījumus Joslas lietošanas tiesību piešķiršanai ir lietderīgi noteikt līdzīgus un samērīgus ar iepriekš noteiktajiem nosacījumiem (7.lpp.)*. Taču Regulatora konsultētais risinājums virknē jautājumu neatbilst šim nosacījumam, Latvijā realizētajai radiofrekvenču politikai, Regulatora konsekvēnti paustajai pozīcijai, nedz arī spektra ilgtspējīgas plānošanas principiem. Atbilstoši 2022.gada Elektronisko sakaru likuma deleģējumam, tieši Regulatoram ir piešķirta nozīmīgāka loma radiofrekvenču spektra piešķiršanas jomā, novērtējot un analizējot konkurences spēkus attiecīgajā tirgū, tādēļ aicinām būtiski pārstrādāt Konsultāciju dokumentu, to papildinot ar ilgtermiņa redzējumu uz 3400-3800MHz joslas attīstību nākotnē, pakalpojumu sniegšanu un konkurences novērtējumu.

3. Atbilstoši Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa (direktīva 2018/1972) 49.pantam, dalībvalstīm ir jānodrošina tiesiskā stabilitāte un regulējuma paredzamība attiecībā uz harmonizētā spektra joslām vismaz 20 gadu periodā. No minētā izriet, ka jau šobrīd ir jābūt skaidram tiesiskajam regulējumam par visas 3400-3800 MHz radiofrekvenču spektra joslas piešķiršanas un pagarināšanas aspektiem. Bez šāda ilgtermiņa redzējuma komersanti nevar pieņemt apzinātus un izsvērtus lēmumus par investīcijām. Latvijas un Eiropas Savienības digitālie mērķi un 5G tehnoloģijas ieviešana nenotiek vienīgi izsolāmā 50MHz joslā, bet gan visās joslās, kas paredzētas 5G tehnoloģijas ieviešanai un attīstībai. Tieši tādēļ ir būtiski, ka Konsultāciju dokumentā Regulators izklāstītu redzējumu par visas 3400-3800 MHz joslas attīstību, nevis tikai par izsolāmo joslu, kas sastāda vien 12% no kopējā spektra. Savukārt

¹ Ministru Kabineta 27.09.2016 noteikumi nr.644, Grozījumi Nacionālajā radiofrekvenču plānā.

² Skatīt Ministru Kabineta 27.09.2016 noteikumi nr.644, Grozījumi Nacionālajā radiofrekvenču plānā, Anotāciju.

konkurences izvērtējums nepieciešams gan par periodu līdz 2028.gada, gan arī pēc tam, jo investīcijas tiek plānotas vismaz 8-12 gadu periodā. Šāda Regulatora redzējuma nepieciešamība ir ne vien ilgtspējīgas radiofrekvenču politikas plānošanas jautājums, bet arī juridisks pienākums, kas izriet no Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa.

4. Konsultāciju dokumenta piedāvājums, sašķelt 50MHz bloku vēl sīkākās vienībās, neatbilst Elektronisko sakaru likuma 2.pantā noteiktajam ierobežoto resursu racionālas un efektīvas izmantošanas principam, šādu iemeslu dēļ:

4.1. No radiofrekvenču spektra tehniskās izmantošanas, kā arī 5G pakalpojumu kvalitatīvo īpašību (ātrums, latentums, pakešu zudums u.c.) viedokļa, visefektīvākā ir spektra izmantošana iespējami platākos, nepārtrauktos radiofrekvenču blokos. Arī starptautiskās organizācijas ir aicinājušas nacionālās radiofrekvenču administrācijas novērst radiofrekvenču spektra fragmentāciju (skatīt piemēram, ECC report 287, [Guidance on defragmentation of the frequency band 3400- 3800 MHz](#)), analītiski vērtējot 5G spektra izmantošanas efektivitātes zudumus, ja tiek samazināts piešķirtā spektra apjoms. Tāpat VARAM Radiofrekvenču spektra koordinācijas grupā tika pozitīvi vērtēta iespējami plašāku spektra piešķirumu 3400-3800 MHz joslā nodrošināšana. Nav saprotama vēlme atgriezties pie sīkās vienībās fragmentētiem spektra blokiem, kas ir neefektīvāks radiofrekvenču izmantošanas paņēmiens. Turklāt, tas padara bezjēdzīgu iepriekš veikto darbu minētās joslas pārkārtošanai, lai iegūtu līdzšinējo 50MHz bloku sadalījumu, kas ilga vairāk nekā 5 gadus, kā arī tuvākos 15 gadus atceļ iespēju plānot minēto spektra attīstību nepārtrauktos >100MHz blokos.

4.2. Saskarnē iekļautā vēlamā spektra apjoma prasība (nepārtraukts bloks 80-100MHz platumā) ir pārņemta no Eiropas Komisijas īstenošanas lēmuma 2019/235, kuras 10. atkāpe noteic: *Lieli blakusesošā spektra bloki, vēlams 80–100 MHz platumā, izmantojot, piemēram, aktīvās antenas sistēmas (AAS), veicinātu tādu 5G bezvadu platjoslas pakalpojumu efektīvu izvērsanu, kam ir liela caurlaidspēja, augsts uzticamības līmenis un zems latentums saskaņā ar politikas mērķi, kas paredz nodrošināt savienojamību gigabitu apmēros. Šis mērķis ir jo īpaši būtisks defragmentācijas kontekstā.* Spektra sašķelšana – mazākos blokos par 50MHz – ir pretrunā ar Eiropas Komisijas īstenošanas lēmumā 2019/235 noteikto.

4.3. Konsultāciju dokumenta 4.lpp. ir konstatēts operatoriem piešķirto radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību sadalījums 3400-3800 MHz joslā. Atbilstoši šai analīzei, tikai SIA Tele2 ir piešķirta nepārtraukta radiofrekvenču spektra josla – 100MHz apmērā visā Latvijas teritorijā, kas atbilst Nacionālajā radiofrekvenču plānā noteiktajam vēlamā spektra apjomam (80-100MHz). Savukārt abiem pārējiem minētās joslas lietotājiem – SIA Unistars un LMT – nav piešķirts nepārtraukts radiofrekvenču spektra bloks, tādējādi neizpildot šo tehnoloģisko nepieciešamību. Regulatora analīzē ietverts tikai spektra sadalījuma konstatējums, neietverot efektivitātes un racionālas izmantošanas vērtējumu. Turklāt tas ir īstermiņa skatījums (līdz 2028.gadam), neietverot redzējumu par spektra dalījumu pēc 2028.gada.

4.4. LMT aicina izmantot faktiski unikālo iespēju, lai plānojot radiofrekvenču spektra piešķirumus ilgtermiņā, panāktu iespējami platākus, nepārtrauktus >100MHz radiofrekvenču spektra piešķirumus visiem operatoriem no 2028.gada. Sašķeļot spektru sīkākās vienībās, kā tas neveiksmīgi piedāvāts sākotnējā projektā, šī spektra izmantošanas efektivitāte Latvijā neatgriezeniski tiks samazināta uz vismaz tuvākajiem 15 gadiem.

4.5. Par nepieciešamību stratēģiski plānot radiofrekvenču spektra dalījumu tika diskutēts 2023.gada 15.jūnija VAS Elektroniskie sakari organizētajā sanāksmē ar Regulatora, LMT, SIA Tele2, SIA Tet un SIA Bite Latvija pārstāvjiem. Šajā sanāksmē tika piedāvāts stratēģisks skatījums spektra 3400-3800 MHz joslas attīstībai, paredzot nepārtrauktus >100MHz radiofrekvenču spektra piešķirumus visiem operatoriem pēc 2028.gada. LMT konceptuāli atbalsta šo pieeju.

5. Atbilstoši Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa (direktīva 2018/1972) 48. un 52.pantam, priekšnoteikums radiofrekvenču spektra piešķiršanai ir efektīvas konkurences veicināšana un konkurences izkropļošanas nepieļaušana. Arī Elektronisko sakaru likuma 45.pants noteic, ka pirms spektra piešķiršanas, pagarināšanas vai anulēšanas, nepieciešams konkurences apstākļu un nosacījumu novērtējums. Konsultāciju dokumenta piedāvājums, izolēt divas 25MHz joslas esošajiem operatoriem, neatbilst Elektronisko sakaru likuma 45.pantā noteiktajam godīgas konkurences nodrošināšanas principam šādu iemeslu dēļ:

- 5.1. Konsultāciju dokumentā ir pareizi konstatēts operatoriem pašreiz piešķirtais radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību sadalījums 3400-3800 MHz joslā, kā arī minētās joslas Aptveramība, kas dod iespēju to izmantot pamatā blīvi apdzīvotās vietās (4. un 7.lpp). SIA Unistars rīcībā ir kopumā 150MHz radiofrekvenču spektra, kas ir par 50 MHz vairāk nekā pārējiem operatoriem. Ņemot vērā līdzšinējo tehnoloģiju attīstības līmeni (attīstot 5G, spektrs šajā joslā nav aizvietojams ar citu) 50MHz pārsvars šajā joslā dod minētam komersantam zināmu priekšrocību gan tīkla plānošanas, gan pakalpojumu kvalitatīvo rādītāju nodrošināšanas ziņā. Komersants, kurš ierosina izsoli, balstoties uz iepriekšējo praksi un normatīvo regulējumu, ir tiesīgs pajauties, ka izsoles uzvarētājs sasniegs paritāti 5G frekvenču pieejamības ziņā, saņemot tādu pašu radiofrekvenču spektra apjomu, kā SIA Unistars izmanto šobrīd. Diemžēl, Regulatora piedāvājums ne vien neļauj, bet arī nesniedz skaidrojumu par iemesliem, kādēļ citiem komersantiem tiek likti šķēršļi izsoles kārtībā iegūt tādu pašu spektra apjomu, kādu šobrīd izmanto SIA Unistars (kurš turklāt šo spektru nav ieguvis izsolē).
- 5.2. Kā vienīgo iemeslu spektra sadalīšanai divās 25MHz platās joslās, Regulators norāda nepieciešamību līdzsvarot spektra apjomu, kas šobrīd ir piešķirts starp esošajiem elektronisko sakaru komersantiem, pēc iespējas samazinot diferenci starp lielāko un mazāko spektra turētāju (7.-8.lpp). Šāds secinājums ir nepamatots vairāku iemeslu dēļ:
- 5.2.1. Šobrīd daļa no radiofrekvenču piešķiruma 3400-3800 MHz joslā neatbilst Saskarnes noteikumiem un ir dalīti piešķirta Rīgā un ārpus Rīgas (3600-3650MHz). Šos Saskarnei neatbilstošos radiofrekvenču spektra piešķirumus ir jāizbeidz līdz 2028.gadam, attiecīgi izbeidzot Saskarnei neatbilstošo teritoriālo sadalījumu un nododot joslu atklātai izsolei. Līdz ar to Konsultāciju dokumentā būtu nepieciešama skaidra Regulatora vīzija par termiņiem un procesu, kad minētā josla (3600-3650MHz) tiks nodota izsolei, un vai būs dalības ierobežojumi piedalīties minētajā izsolē.
- 5.2.2. Spektra proporcionāla sadalīšana starp diviem potenciāliem pretendentiem nav uzskatāma par konkurences spēku analīzi attiecīgajā tirgū. Turklāt šāda analīze ir veicama visā radiofrekvenču spektra piešķiruma periodā, kas tieši šajā joslā ir būtiski, jo 2028.gadā beidzas spektra lietošanas tiesības visiem pārējiem piešķirumiem. Iebilstam, ka Konsultāciju dokumentā vispār netiek analizēts, vērtēts un skaidrots joslas sadalījums un tās perspektīvas pēc 2028.gada.
- 5.2.3. Daļa spektra 3400-3800 MHz radiofrekvenču joslā operatoriem ir piešķirta bez maksas un daļa – atklātās izsolēs. Spektra bezmaksas piešķirumu salīdzināšana vai līdzsvarošana ar spektra apjomu, kuru komersanti ir ieguvuši atklātās izsolēs nav pamatota. Tikai izsole vai konkurss parāda reālo tirgus pieprasījumu pēc attiecīgā spektra. Piedaloties izsolē katrs komersants izrēķina maksimālo cenu, kādu ir gatavs maksāt par izsoles priekšmetu, ņemot vērā savu biznesa plānu. Ja kāds komersants nav gatavs piedalīties izsolē vai konkursā, tad spektra piešķiršana vai saglabāšana šādam komersantam, pamatojoties uz matemātisku spektra sadalījuma proporciju ir acīmredzami neefektīva gan no valsts ierobežota resursa, gan biznesa un rezultātā arī no klientu pieredzes viedokļa. Veidojas situācija, kad komersants, kura tīklā ir pieprasījums pēc jaudas, nevar to nodrošināt spektra trūkuma dēļ, kamēr tas pats spektrs cita neefektīvāka komersanta tīklā ir nepietiekami izmantots.
- 5.2.4. Tirgus ekonomikā nepieciešams nodrošināt iespēju vienlīdzību. Tas nozīmē, ka komersantiem ir jānodrošina vienlīdzīgi konkurences apstākļi, lai dotu motivāciju konkurences cīņā uzvarēt labākajam. Komersants, kurš ir efektīvāks, atbilstoši savam biznesa plānam varēs samaksāt lielāku cenu par attiecīgā radiofrekvenču spektra lietošanas tiesībām nekā tā konkurents. Regulatora piedāvātais risinājums izsolīt 25+25MHz kavē konkurences cīņu, jo nepiedāvā vienlīdzīgas iespējas. Izsoles dalībniekiem netiek pat dota iespēja konkurēt ar Bite grupu šajā unikālā spektra diapazonā, jo tiem netiek piedāvāta iespēja iegūt kopumā 150MHz platu joslu lietošanai pilsētās, kāda ir piešķirta Bite grupai līdz 2028.gadam. Rezultāta, nevis iespēju vienlīdzība ne vien neatbilst Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa 3.panta otrās daļas (b) un (c) punktā, ceturtās daļas (a), (b), (d) punktā nostiprinātajiem principiem, bet ir ekonomiski neefektīva.
- 5.2.5. Papildus iespēju nevienlīdzībai, ko rada konsultētais risinājums liegt jebkuram no pārējiem tirgus dalībniekiem iegūt Bite grupai līdzvērtīga apjoma (150MHz) spektra lietošanas tiesības šajā joslā, tas arī pasliktina investīciju vidi Latvijā. Situācijā, kad atbilstoši

Eiropas un nacionāliem normatīviem aktiem citi komersanti piedalās atklātās izsolē un sagaida spektra ilgtermiņa plānošanu, Regulators piedāvā piešķirt acīmredzamu priekšrocību vienam tirgus dalībniekam vismaz līdz 2028.gadam, kurš spektru nav iegādājies atklātā izsolē un nav samaksājis atbilstošu izsoles maksu Latvijas Republikai. Kontekstā ar Regulatora 2023.gada 9.februāra lēmumu nr. 12, kas dod iespēju SIA Bīte Latvija kopīgi izmantot Unistars radiofrekvenču spektru, Latvijas investīciju vide acīmredzami zaudē paredzamību un caurskatāmību.

6. Nevar piekrist Regulatora pieejai, no vienas puses nosakot izsolāmajiem 25 MHz atsevišķus specifiskus radiofrekvenču spektra izmantošanas nosacījumus (termiņu, faktisko radiofrekvenču spektra piešķiruma atļauju skaitu un sinhronizētu izmantošanu), tajā pašā laikā no 2028.gada nosakot pienākumu izsoles priekšmetu izmantot kā nepārtrauktu radiofrekvenču spektra bloku vismaz 50MHz apjomā vienā blokā ar citu joslu, kura vēl komersants nav tiesīgs iegādāties. Realizējot ilgtspējīgu un paredzamu radiofrekvenču spektra politiku, Konsultāciju dokumentā joslas 3750 MHz–3800 MHz nosacījumiem ir jābūt sinhronizētiem ar radiofrekvenču spektra joslu pagarināšanas/izsolīšanas nosacījumiem. Tāpat atgādinām, ka iepriekšējās radiofrekvenču spektra izsoles tika organizēta uz 20 gadu termiņu, tādēļ aicinām saglabāt šo konsekvenci arī turpmāk.

7. Pie esošā radiofrekvenču bloku sadalījuma, kā arī Konsultāciju dokumentā plānoto 25MHz iegūšanas, vidējā termiņā nav iespējams plānot un attīstīt ES digitāliem mērķiem atbilstošus 5G platjoslas pakalpojumus. Konsultētais radiofrekvenču spektra izsoles risinājums, ņemot vērā plānoto radiofrekvenču spektra termiņu (līdz 2038.gadam), var kavēt arī radiofrekvenču pieejamību 6G un turpmāko paaudžu pakalpojumiem.

Ņemot vērā iepriekšminēto, lūdzam:

- 1) Papildināt Konsultāciju dokumentu ar radiofrekvenču piešķirumu un konkurences analīzi pēc 2028.gada, iekļaujot tajā Regulatora redzējumu par spektra sadalījumu un piešķiršanas kārtību 2028.gadā.
- 2) par izsoles priekšmetu noteikt vienu nedalītu 50MHz joslu.
- 3) veidojot Regulatora redzējumu par spektra sadalījumu pēc 2028.gada, lūdzam paredzēt nepārtrauktus radiofrekvenču spektra blokus vismaz 100MHz apjomā. Lūdzam par pamatu izmantot 2023.gada 15.jūnijā sanāksmē starp Regulatoru, VAS ES un nozares pārstāvjiem prezentēto risinājumu.
- 4) joslas specifiskajos lietošanas noteikumos paredzēt iespēju pēc 2028.gada iegūtās joslas pārkārtot, lai izsolīto joslu pievienotu nepārtrauktā radiofrekvenču blokā, kura apjoms ir >100MHz.
- 5) citus specifiskos joslas nosacījumus (termiņus, pārklājuma prasības) sinhronizēt ar paredzamajiem pārējo joslu 3400-3800 MHz pagarināšanas/izsolīšanas nosacījumiem.
- 6) saglabāt līdzšinējo radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību izsoļu noteikto vismaz 20 gadu termiņu.

Ar cieņu

Viceprezidents finanšu jautājumos

Valdes loceklis

Alfs Janevics

A.Buraks, 29248787

DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU